LÉKAŘEM MEZI POUŠTÍ A MINAMI

KRISTINA HÖSCHLOVÁ

Osobní svědectví lékařky bez hranic

Lékařem mezi pouští a minami

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Kristina Höschlová

Lékařem mezi pouští a minami – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

© Kristina Höschlová, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-264-3560-0
ISBN e-knihy 978-80-264-3579-2 (1. zveřejnění, 2021) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-264-3580-8 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-264-3578-5 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

Lékařem mezi pouští a minami

KRISTINA HÖSCHLOVÁ

Národní park Sakran, irácký Kurdistán

Obsah

PŘEDMLUVA 8

DÍL 1: AFGHÁNISTÁN 11

PROMO

TŘI VIDINY

I. ŠARBAT GULA, „AFGHÁNSKÁ DÍVKA“ 13

II. BĚŽKY 14

III. PASAČKA KOZ 14

KAPITOLA 1 ZEMĚ TISÍCE PLANOUCÍCH SLUNCÍ 17

KAPITOLA 2 KUNDÚZ 19

KAPITOLA 3 KŘEST OHNĚM 23

KAPITOLA 4 O JÁNOŠÍCÍCH A VOUSÁČÍCH 28

KAPITOLA 5 JAK SI TU ŽIJEME 33

KAPITOLA 6 PŘÍBĚHY Z OPERAČNÍHO SÁLU 42

KAPITOLA 7 SILVESTR PO AFGHÁNSKU 47

KAPITOLA 8 JEDNOSMĚRNÁ LETENKA? 56

KAPITOLA 9 DĚTSKÉ PŘÍBĚHY 62

KAPITOLA 10 NOČNÍ PARTY NA OPERAČNÍCH SÁLECH 68

KAPITOLA 11 „24 HODIN“ 73

KAPITOLA 12 POHLEDNICE Z KÁBULU 85

KAPITOLA 13 EPILOG 88

KAPITOLA 14

DÍL 2: KURDISTÁN **93**
KAPITOLA 1 ERBÍL 94
KAPITOLA 2 NEMOCNICE 98
KAPITOLA 3 VEČER U CITADELY 105
KAPITOLA 4 DOBRODRUŽSTVÍ NA OPERAČNÍM SÁLE 107
KAPITOLA 5 ADIDAS TRENÉR 111
KAPITOLA 6 IDRÍS 113
KAPITOLA 7 KURDISTÁN, RŮŽE UPROSTŘED POUŠTĚ 118

DÍL 3: JEMEN **123**
ÚVOD VŮNI JEMENU PŘINESL HIMÁLAJSKÝ VÍTR 124
KAPITOLA 1 DO JEMENU JE CESTA DLOUHÁ 127
KAPITOLA 2 VÁNOČNÍ STROMEČKY A MIMINA MEZI PISTOLNÍKY 137
KAPITOLA 3 „BABY-BOMB HOSPITAL“ 144
KAPITOLA 4 NOVÝ ROK V MOKCE 148
KAPITOLA 5 ZPĚT KE KOŘENŮM MEDICÍNY 154
KAPITOLA 6 MINOU OSEKANÍ PASTEVCI 163
KAPITOLA 7 TRAGICKÉ PŘÍBĚHY MÝCH KOLEGŮ 170
KAPITOLA 8 ZASTŘENÉ OČI NAŠICH PACIENTŮ 177
KAPITOLA 9 BOMBOVÝ ÚTOK V CENTRU MOKKY 185
KAPITOLA 10 VDĚK 192
KAPITOLA 11 I Z JEMENU JE CESTA DLOUHÁ 197

DOSLOV 202

PŘEDMLUVA

V této knížce se s vámi dělím o příběhy z koutů světa, o nichž by se mi sotva kdy snilo, že se tam podívám. Díky lékařské profesi jsem měla neobyčejné štěstí nahlédnout do příběhů lidí v místech, kde občas máte pocit, že Země se otáčí v protisměru.

Popisuji příběhy a své vnímání světa. Sdílím s vámi i to, co jsem se z nich naučila nebo se toužím ještě naučit.

Příběhy přinášejí svědectví samy o sobě. Mé reflexe pak přinášejí jeden z více možných úhlů pohledu. Je pravděpodobné, že někteří čtenáři se s mým vnímáním světa neztotožní, můj pohled je možná příliš optimistický a jeho filtr někdy příliš do růžova zbarvený. V mých komentářích se nemůže neodrážet povaha, která mi byla dána a díky níž jsem si pravděpodobně zvolila práci, jakou dělám. Protože kdybych se dívala na tyto příběhy filtrem temných barev, asi bych se nemohla do válečných nemocnic znovu ráda vracet.

Zažila jsem svět plný emočních kontrastů, kde krutost se mísí se srdečností, krvelačnost se štědrostí a beznaděj s neoblomnou vnitřní radostí. V zemi zabijáků prodchnuté netečnou beznadějí jsem potkala lidi s velkým srdcem, od nichž jsem se učila trpělivosti, úctě a velkorysosti.

Takový je svět. Všechny tyto emoce v sobě máme, záleží jen, který z těch plamínků v nás okolnosti – nebo spíše naše vlastní mysl – zažehnou.

Právě na misích jsem pochopila, že vnější okolnosti mají na to, co prožíváme a jak si vytváříme pocit štěstí, daleko menší vliv, než si myslíme.

Je především na nás samotných, které z těchto plamínků svých emocí budeme dál živit a které hasit.

DÍL 1

andante

AFGHÁNISTÁN

Promo

Afghánistán, Kundúz, prosinec 2013

Holčička je droboučká, má sotva deset kilogramů, na lehátku ji přivážejí na operační sál. Mdle pootvírá tmavé oči, které jediné v její bledé tváři dávají naději na život. Pak se znovu propadá do morfinem umocněného kómatu.

Poodhalím přikrývku a na břiše vidím krví prosáklé obvazy, které zakrývají prostřelenou díru.

Chirurg je připraven. Přidávám narkotika a holčičku napojuji na umělé dýchání. Srdeční akce se stále zpomaluje. Krevní tlak je neměřitelný. Do žíly napojuji krevní transfuzi. Srdíčko přestává bít. Resuscitujeme. Masírujeme hrudníček, ředíme adrenalin a chirurg se mezitím snaží najít v břiše zdroj krvácení. Je to mezenterická tepna, co zásobí střeva. Chirurg ji zasvorkuje a odsává několik set mililitrů krve. U takové holčičky je to dost na vykrvácení. Lejeme do ní krev, uměle ventilujeme kyslík a resuscitujeme. Nic. Plíce dýchají, srdce nebije. Ani dalších čtyřicet minut nic. Prostě zemřela, vykrvácela…

Tatínek dítěte zprávu přijímá chladnokrevně a bez emocí, se slovy „Inš Alláh!“ sklopí zrak a pomalu odchází.

Vracím se kundúzskými ulicemi, jejichž slunce zastírá odpolední opar – tak jako je mé vnímání slunečného dne zastřeno uplynulým zážitkem.

Muezzin z mešity vytrubuje dneska už asi čtvrté modlení a já koukám na jásající holčičky, co si venku hrají, a říkám si: „Tak, která z vás bude další…?“

Tři vidiny

I. ŠARBAT GULA, „AFGHÁNSKÁ DÍVKA“

Podzim 1985, Praha

Můj dědeček odebíral časopis National Geographic. Štosoval si ty žluté knížečky na zemi pod policí. Vždy když jsme byli u babičky a dědy na návštěvě, oběd byl dojeden, dospělí si u kávy povídali a nás to už u stolu dávno nebavilo, ráda jsem si zalézala pod tu polici a zanořila se do prohlížení naštosovaných časopisů plných krásných exotických fotografií.

Aniž bych tehdy tušila, jak moc tato fotografie proslaví jejího autora Steva McCurryho i časopis sám, i já jsem při prvním pohledu do těch pronikavých zelenomodrých očí afghánského děvčete zůstala uhranutá.

Afghánistán. Co to je za zemi, kde to zelenooké děvče žije?

Má otrhaný šátek a zaprášený obličej, asi to bude pasačka ovcí. Jak asi zní hudba v této zemi? Jistě tak cizokrajně jako název země samé.

Zavírám oči a mé smyšlené příběhy mají nový námět. Afghánistán. Představuji si, jak v té zemi vyrůstám jako pasačka ovcí a s touto zelenookou holkou se kamarádím.

Fotografii si vystřihuji a lepím dovnitř pouzdra na housle.

Šarbat Gula

II. BĚŽKY

Zima 1992, Podještědí

Pole zavátá sněhem, sníh vane vzduchem, bíle bílo je, zima vládne krajinou. Bílé netknuté pole a uprostřed malá postavička, razí si krok za krokem cestu závějemi. V pletených rukavicích svírá bambusové hůlky s koženými řemínky, hlavu schovanou ve vlněném šátku a na nohou dlouhé dřevěné běžky.

Děvčátko si razí cestu závějemi i vánicí a na konci pole dojde k plotu, který vyčnívá jen kousek nad sněhovou pokrývkou. Zvedne jednu lyži a přehodí ji přes plůtek. Pak zvedne i tu druhou, ta se ale zaklesne a ne a ne ji přehodit. Na lyži je nápis „Kandahár".

Od té doby, co jsem se dozvěděla, že ten zajímavě znějící název je i jménem jednoho afghánského města, do svých dřevěných lyží jsem se zamilovala a neřekla jim jinak než „afghánské".

Tyto dřevěné běžky po dědečkovi se tak pro mě staly dalším pojítkem k zemi, která se nepřestávala objevovat v mých dětských představách.

III. PASAČKA KOZ

Srpen 2001, kozí farma, Verbier – Médières, Švýcarsko

Toto léto pracuji na kozí farmě ve Švýcarsku. Čtvrtý ročník medicíny jsem skončila už v květnu, tak mám před sebou čtyři měsíce prázdnin. Stopem jsem projela Evropou a druhý den se vylodila ve sluncem zalité horské vesnici Verbier.

Francouzsky umím sotva pozdravit, musím se ale velmi rychle učit, jinak tu nebudu moci zůstat.

Na farmě přesouváme kozy z pastviny na pastvinu, stavíme jim plůtky, sušíme seno a jezdíme na horské pastvy kozy dojit. Také s farmářkou vyrábím sýry a občas ji doprovázím na trh.

Někdy se stává, že turisté se staví pro sýr přímo na farmě.

Je teplý letní podvečer, farmáři už odešli z práce domů a já ještě poklízím slámu a vychutnávám příchod klidu s koncem dne. Před farmou zastaví nablýskaný chevrolet. Dvířka se pootevřou a na zem nejistě vykročí kožený střevíček na podpatku, doprovázený chrastěním náramků a závanem nos trhající voňavky.

Paní s velkými černými brýlemi, napůl skrývajícími přemodelovaný obličej věčné krasavice, opatrně udělá dalších pár kroků k farmě a zatím se zdá být ujištěna, že v případě nenadálého nebezpečí má únikovou cestu volnou.

Mé bosé nohy, pleť tmavá opálením i špínou, seno ve vlasech i potrhaná bavlněná košile očividně u paní posilují pocit, že se právě ocitla na dobrodružné výpravě. Když mi podává pětifrankovou minci proti balíčku sýrů, nataženou rukou co nejvíce protahujíc vzdálenost

Práce na kozí farmě ve Švýcarsku, 2001

mezi námi, sebere odvahu ke konverzaci: „Máte takový exotický přízvuk. Odkud jste?“

Ta paní mě baví, exotická totiž připadá i ona mně. Aniž bych o tom měla čas zapřemýšlet, bezděčně ze mě vypadne: „Z daleka, z daleka. Z Afghánistánu.“ „Jéje, taková mizérie. Já vím, máte tam těžký život,“ povídá paní a vystrašeně couvá do bezpečné zóny nablýskaného automobilu.

Chevrolet rychle odjíždí a já si teprve teď uvědomuji, jak je možné, že mě napadl zrovna Afghánistán, když jsem chtěla milé paní zpestřit napínavou výpravu. Odkud se asi znovu vynořily mé dávné představy o Afghánistánu, pasačce ovcí a koz a kamarádství s holkou se zelenomodrýma očima?

Jako dítě jsem si snila bohaté sny, jejichž hranice se občas blížily setření s reálným světem. *Odkud se ty sny a představy braly? Proč jsem se viděla spíš jako afghánská pasačka než jako americká hvězda Hollywoodu? Předznamenala jsem si už tehdy těmito představami, že v Afghánistánu budu jednou nějakou dobu pobývat? Byly to indicie, po jejichž stopách jsem se ke své stávající misi dostala?*

Kdo ví a je to asi jedno.

Jisté je, že teď v té zemi jsem a hltám každý okamžik, který tu mohu prožít. Protože vím, že se takové cenné chvíle jen tak nebudou opakovat...

Kapitola 1

ZEMĚ TISÍCE PLANOUCÍCH SLUNCÍ

Kábul, 17. prosince 2013

Afghánistán, „země tisíce planoucích sluncí“, jak ji nazval Khaled Hosseini v titulu jedné ze svých knih.

To slunce je opravdu planoucí. S osmihodinovým zpožděním přistáváme před pátou hodinou, zrovna když se ten řeřavý kotouč, rozžhavený přízemním prachem a kouřem, blíží k obzoru.

Shora vypadá Kábul jako mrtvé město. Jen hnědošedý písek a vůkol syré hory.

V kanceláři Lékařů bez hranic (neboli MSF z francouzského Médecins Sans Frontières) jsme jakožto čtyři noví příchozí přizváni

Přistání v Kábulu

k setkání s HOM. HOM je jedna z mnoha zkratek, které se v této organizaci používají. Čert aby se v tom vyznal. HOM je tedy Head of Mission, což je něco jako ředitel Lékařů bez hranic pro Afghánistán. Tento distingovaný mladý Belgičan nás nad mapou velice trpělivě zasvěcuje do vojensko-politické situace, čímž získávám pocit, že jí rozumím ještě mnohem méně než kdykoliv předtím.

Večer jdeme na pizzu. Ulice jsou temné, nebýt mačkajících se zaprášených aut, město vypadá jako mrtvé i zevnitř.

Do hospody se jde přes filtr. Nejdřív chlapík s kvérem, „Salám alejkum," pak děda, co nám prohlíží tašky, pak další drsňák za valem z pytlů a ten nás pak vede přes dva dvory jakýmisi tajnými pěšinkami až do nádherně vytopené restaurace, kde sedí cizinky bez šátků, hraje tam americký pop a servírují se foie gras...

Venku je měsíc den po úplňku, je ledový jako noc a zastřený šedým prachem.

Zítra brzy ráno letíme speciálem Červeného kříže do severní provincie Kundúz, kde mě čeká měsíc práce...

Kapitola 2

KUNDÚZ

Kundúz, 18. prosince 2013

Protože **Lékaři bez hranic** působí většinou v konflikty ohrožených oblastech, mají díky dlouholetým zkušenostem vcelku propracovaný systém, jak tam léčit a přitom se vyvarovat nějaké nepříjemné újmy.

Strategie spočívá v maximálním přizpůsobení se místním zvykům, implementaci místních obyvatel do činnosti organizace, totální neutralitě a dostatečné flexibilitě a toleranci v jednání s lokálními hnutími a institucemi.

Proto jsem byla už mnoho týdnů před misí intenzivně instruována, jak se této strategie účastnit.

Všechny ženy se halíme do šátků (furt mi padá) a přes volné kalhoty máme nosit tuniky, což zatím řeším šátkem omotaným kolem zadku. Nikdy nikomu nepodat ruku, nekoukat moc do očí, jíst pravou rukou, dál nás nikdo nesmí vidět chechtat se, kouřit, pít, smrkat, prdět a vydávat jiné neartikulované tělesné zvuky. V autech je také přísný zasedací pořádek: ženy a muži zvlášť, ideálně ve dvou různých vozidlech.

S tím pohybem žen po ulicích je to fakt zajímavé. Během půlhodinové cesty na kábulské letiště jsem napočítala pouze dvě. Jinak to tu vypadá jako země mužů.

> Jizvy války jsou všudypřítomné, každý desátý je tu zmrzačený, všude pískové valy, chlapíci s kvéry, vojenské vrtulníky.

Baví mě nálepka s přeškrtnutým samopalem, kterou máme na autech organizace Lékařů bez hranic. Jako že „pozor, na nás nestřílet“ nebo snad „nebojte, já nemám kalašnikova“? Fakt vtipné.

Té nálepky jsem si všimla i v letadle Červeného kříže, kterým jsme přeletěli na sever. Pilotovala ho mladá Jihoafričanka. Celkem frajerka. Bez radionavigace odvážně vklouzla pod duchnu inverze, která dřepí nad Kundúzem.

Název města, které leží na strategické severojižní spojnici dvou metropolí, afghánského Kábulu a tádžického Dušanbe, nemá se sprostým slovem nic společného. Slovo Kundúz je odvozeno od perského označení „stará pevnost". Už ve třetím století se na území současného města nacházela slavná Drapsaka, centrum buddhistického učení, a o jeden a půl tisíciletí později byl Kundúz znám jako součást uzbecko-tádžického chanátu. Ačkoliv dvacáté první století přiřklo městu symbol neutuchajících bojů, ještě ve století minulém byl Kundúz jednou z nejbohatších provincií Afghánistánu, a to zejména díky bavlně, obilí, rýži a prosu.

Pokud jsem kdy navštívila historicky zajímavá místa, často jsem si kladla otázku, **co ta místa učinilo tak přitažlivými**, že světové dějiny je jizvily, krášlily a nenechaly bez povšimnutí napříč tisíciletími. Strategická geografická poloha? Klima? Vždyť z dlouhodobého hlediska jsou obě tyto indicie pomíjivé.

A proto si říkám, dalo se bouřlivým osudům předejít, nebo je to nevyhnutelný punc, kterým byla některá místa na Zemi provždy obdařena?

Seznámení s guesthousem neboli domem, kde bydlíme, vypadá následovně: „Tady je jeden bunkr, tady druhý. A tady máme zásoby jídla na dvacet dní pro případ uvěznění." Dál následuje řetězec instrukcí, co dělat, když na nás někdo bude střílet. Afghánský učitel Purdel (ano, je tam „u") je prý zástupce FCo. Na můj nechápavý dotaz mi je objasněno, že FCo je Field Coordinator neboli vedoucí mise v Kundúzu. Tak tento pán Purdel mi teď dělá nutnou vstupní přednášku, kterou nejdříve zeširoka otevírá pojetím o jeho veleúspěšné